

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červen 2025

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně

Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

možná jsou někteří z vás pravidelnými návštěvníky strakonických farmářských trhů. S letošní změnou místa konání z důvodu rekonstrukce Velkého náměstí se pod propagačními příspěvky opět vyrojily některé zajímavé diskuzní perly. A i když člověk

Z obsahu tohoto čísla:

Transfery obojživelníků přes.....	2
Vítání ptačího zpěvu na Zbudovských....	3
Jak zamezit znečišťování ovzduší.....	4
Postoj Města Strakonice ke stížnostem.	5
Objevy detektiva Ledňáčka.....	7
Ekošpeky - 21. On-line nákupy.....	8
Černopáska stěhovavá.....	9
Večer s dokumentem - 136. díl.....	9
Zvířata nejsou bez citu.....	11
Na obloze i na vodní hladině.....	12
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	13
Tradiční zdravá grilovačka.....	13

žádné ojedinělé nápady mnohdy anonymních účastníků nechce brát jako mustr čehokoli v lidské společnosti hlubšího, občas se tomu prostě neubrání. Zvláště když se některé myšlenkové vzorce často opakují, v horším případě je slychává i v terénu. Zaručený úspěch přivodí třeba jakákoli fotka sortimentu s cenovkou. Můžete si být jistí, že se v diskuzi objeví minimálně jeden komentář nálezce nižší ceny z denní nabídky supermarketů. Takže když jsem před nedávnem sdílel fotku báječného svazku ředkviček za 15 Kč od pěstitele z Vodňan, který dvakrát do roka přijede prodat své přebytky, nebylo velkým překvapením sdělení jednoho z typických obyvatel Strakonice ve znění: „dnes Billa 9,90“. Rád bych věděl, kolik ředkviček onen pán do roka nakoupí, aby se mu vyplatilo objíždět markety s vidinou takového „zisku“. Samozřejmě druhou stranou téže mince je otázka, kdo, kde a jak ředkvičky pěstuje, aby se mohl prodávat v krámkě za pětku. Osobně jsem přesvědčen, že tyto občasné cenové úlety pod nákladovou hranici jsou pouze jedním z mnoha triků, jak lovce slev do toho či onoho marketu nalákat pro nákup dalších věcí. Avšak zpátky na farmářský trh. Jsem rád, že lidé, kteří tímto přeludem netrpí, je stále dost. A v podstatě ani není cílem přesvědčit někoho, že četbou reklamních letáků skutečně nikdy nic neušetří. Posláním farmářských trhů a dalších podobných projektů je nabídnout zboží s příběhem; s dohledatelnou stopou svého původu a ekologickými souvislostmi svého produkčního cyklu. Já osobně si radši těch pět korun připlatím. Jednak si myslím, že tak chudý nikdo z nás není, a také rád podpořím někoho, kdo mi ty ředkvičky přiveze příští rok zase.

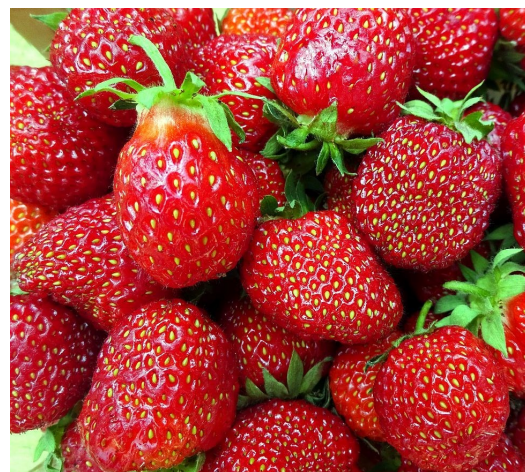

Foto Jiří Wagner

Přejeme poklidný úvod léta, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Transfery obojživelníků přes frekventované komunikace na Vimpersku a Volarsku v roce 2025

V letošním roce realizovala ZO ČSOP Šumava přenosy obojživelníků přes frekventované komunikace opět na čtyřech lokalitách. Pojďme se na tato místa a letošní výsledky podívat podrobněji.

Šumavské Hoštice

Jedná se o lokalitu, která je zabezpečována pravidelně už od roku 2012. Tahové cesty se skládají ze dvou úseků (430 metrů na hlavní komunikaci Vimperk – Šumavské Hoštice a druhý z Šumavských Hoštic do obce Buk v délce 100 metrů). Navíc se zde stavějí zábrany pro tzv. tah z rybníka (100 metrů u hlavní silnice a 90 metrů u komunikace na Buk). I letos nám vypomáhali s kontrolou sběrných nádob místní obyvatelé. A jaké jsou letošní počty? Na tahu do rybníka jsme přenesli na hlavní komunikaci 503 ropuch obecných, 6 skokanů hnědých, 2 skokany štlíhlé a poprvé na lokalitě i 2 čolky obecné. Na tahu z rybníka se přeneslo 191 ropuch. Na komunikaci na Buk v CHKO Šumava se přemístilo 178 ropuch, 1 skokan hnědý a 1 čolek obecný na tahu do rybníka a 317 ropuch na tahu z rybníka.

Jednalo se o druhé nejvyšší počty transferovaných obojživelníků od roku 2012. Zároveň nás těší nově zjištěný druh na lokalitě – čolek obecný.

Pivovarský rybník u Volar

Pivovarský rybník leží u komunikace vedoucí z Volar do Mlynářovic. Zdejší zábrany stavíme od roku 2020, a to v délce 300 metrů. Na 100 metrech opatřujeme zábrany sběrnými nádobami a na zbylých 200 metrech směřujeme obojživelníky do dvou propustků. I na této lokalitě stavíme zábrany pro zpětný tah – ten je zde obvykle silnější než tah do rybníka, protože obojživelníci nemohou využít pro cestu z rybníka nevhodně řešený propustek (nemohou do něj vlézt).

V letošním roce jsme tedy u Pivovarského rybníka přenesli na tahu do rybníka 1252 ropuch, 5 skokanů hnědých, 7 skokanů štlíhlých, 415 čolků obecných a 269 čolků horských. Na tahu z rybníka jsme přenesli 3508 ropuch, 16 skokanů hnědých, 10 skokanů štlíhlých, 9 čolků obecných a 5 čolků horských.

Foto archiv ZO ČSOP Šumava

obecného a čolka horského. Zatím to jsou nejvyšší počty transferovaných obojživelníků na této lokalitě.

Slunečná (Želnavá)

Další problematický úsek se nachází na komunikaci Volary – Želnavá u rybníka Slunečná. Kritický úsek jsme původně určili jako 120 metrů dlouhý, ale v letošním roce jsme

Stavba migračních bariér u Pivovarského rybníku, foto archiv ZO ČSOP Šumava

Se stavbou zábran a následnými přenosy nám významně pomáhají členové spolku Šumava domovem. Bez jejich spolupráce by nebylo možné tyto transfery vůbec realizovat. Stejně tak tomu je i na další lokalitě nedaleko – u Chlumského rybníka.

Chlumský rybník

Rybník se nachází poblíž komunikace Volary – Pěkná a směřují do něj obojživelníci z široké nivy řeky Vltavy. Migrační úsek, který zabezpečujeme zábranami, je dlouhý 300 metrů a i zde stavíme zábrany pro tah z rybníka v délce 150 metrů. Zábrany jsme na této lokalitě stavěli už počtvrté.

V letošním roce se nám podařilo přes komunikaci přenést 695 ropuch, 7 skokanů hnědých, skokana štlíhlého, 44 čolků obecných a 27 čolků horských. Na tahu z rybníka jsme měli ve sběrných nádobách 1161 ropuch, 2 skokany hnědé, čolka

jej prodloužili na 150 metrů. Obojživelníci zde opět nemohou při tahu do rybníka využít propustek pod komunikací (nedostanou se do něj). Pro tah z rybníka jej už využít mohou, ale i tak zde stavíme zábrany v délce 110 metrů.

V rámci tahu do rybníka bylo letos přeneseno 1037 ropuch a 52 skokanů hnědých. Na tahu z rybníka se pak přeneslo 617 ropuch a 2 čolci obecní.

Velký dík patří na této lokalitě panu starostovi obce Želnava, který zajišťoval vlastní kontrolu a přenášení obojživelníků.

Závěrem

Letošní rok byl z hlediska „stavění žabích zábran“ standardní, kdy se stavělo v polovině března a balilo začátkem května. Na Volarsku z důvodu chladnějšího a suššího počasí začal tah později oproti jiným lokalitám. Naštěstí letos nedošlo k nějakým výrazným zvratům v počasí (sníh, vítr), a tak se nemusely zábrany tolik opravovat.

Zajímavé je, že na lokalitách Šumavské Hoštice, Pivovarský rybník a Chlumský rybník došlo k 30% nárůstu přenášených obojživelníků, což nás velmi těší. Naopak na Slunečné došlo k poklesu obojživelníků o více než polovinu. Proč tomu tak je, zcela netušíme, pouze se domníváme, že rybník Slunečná nemá optimální množství zadržované vody. Dále nám bylo sděleno, že nedaleko došlo k revitalizaci potoka a tvorbě tůní, a tak je možné, že obojživelníci využili tyto nové rozmnožovací biotopy. Vše nám ale ukážou další roky.

Všem, kdo se účastnili staveb, kontrol a přenášení, patří opět velké díky. Letošní žabí transfery se opět vydařily. Přes deset tisíc přenesených obojživelníků je toho důkazem. **Jakub Hromas, ZO ČSOP Šumava**

Vítání ptačího zpěvu na Zbudovských blatech 1. 5. 2025

Tradiční Vítání ptačího zpěvu na Zbudovských blatech bylo letos plné nejrůznějších překvapení. Začalo to hned při úvodním rozdávání a prodeji propagačních materiálů České společnosti ornitologické (ČSO). V nabídce bazárku byla mj. i audiokniha „Uprchlík na ptačím stromě“ podle knížky Ondřeje Sekory (v podání Jakuba Šafránka), s kterou máme výborné zkušenosti a můžeme ji s radostí doporučit i dál.

Správce ptačího parku Kryštof Chmel nám pak po krátkém uvítání začal hned ukazovat ptáky nachytané do sítí a připravené v plátěných sáčkích. Už jsme při akcích na Zbudovských blatech viděli i takové „špeky“, jako je ledňáček nebo kukačka, ale letos jsme měli štěstí dokonce i na sovu. Byl to kalous ušatý. Líbil se nám pochopitelně moc, ať už jsme obdivovali jeho péřová „ouška“, krycí zbarvení nebo obrovské oči – ale viděli jsme díky Kryštofovi i něco, co nás doslova ohromilo. Šlo o opravdové soví ucho, které se na rozdíl od toho zdánlivého péřového nachází po straně hlavy. Že tam je a že je schované v peří, to jsme věděli. Je ale mnohem větší než třeba u slepice nebo u holuba. Nachází se těsně za závojem, tvořícím soví „obličej“. Má podlouhlý tvar a slouží jak k zaznamenání kořisti, tak k její přesné lokalizaci. Fotografie a podrobnější výklad můžete najít například [zde](#) nebo [zde](#). A aby sova sama sebe nerušila zvukem svého vlastního letu a aby mohla lépe překvapit kořist, má velmi jemné, měkké peří. To jsme si mohli ověřit, když Kryštof vypustil kalouse na svobodu. Velký pták nad námi zakroužil naprosto neslyšně. Mohli jsme se ještě naposled potěšit pohledem na jeho široká křídla, opatřená dokonce i malou „klapkou“ na jejich ohbí. Je pokračováním jednoho z prstů přední končetiny a sloužící k lepšímu manévrování, tak jako je tomu i u letadel.

Foto -ah-

Naše napětí ve chvíli, kdy Kryštof tajuplně zalovil rukou v dalším sáčku, bylo pokaždé veliké, a když pak následovalo nadšené „Jééé“, nepocházelo zdaleka jen z dětských úst. I dospělí byli okouzleni maličkým roztomilým bramborníčkem, kanárkově žlutým strnadem, černočerným samečkem kosa nebo jedním z vlajkových druhů blat – slavíkem modráčkem. To už jsme se posunuli z místa srazu (u cesty od Mydlovar) za trať ke zbrusu nové informativní tabuli a pak ještě k potoku a k tůním. Neustále jsme se rozhlíželi, co kde letí, poslouchali jsme všechny možné zvuky a ještě znovu a znovu jsme se zastavovali a zblízka pozorovali úlovky donášené v sáčkích od sítí.

Kryštof o každém druhu podrobně vyprávěl a uváděl spoustu zajímavostí. I zdánlivě obyčejní „univerzální hnědí ptáci“, jako je pěnice slavíková nebo budníček menší, mají své kouzlo. A to nás na stanovišti dalších kroužkovatelů čekala ještě i poštolčí samička! Účastníci se naštěstí chovali ukázněně, a tak všechno probíhalo v klidu, i když nás (mj. i díky příjemnému počasí) byl docela slušný dav (50 dospělých a 12 dě-

Foto Vilém Hrdlička

tí).

Vítání ptačího zpěvu probíhá na různých místech a je načasované na přelom dubna a května, kdy už tu máme zpátky tažné druhy a vládne ta pravá jarní nálada (viz např. článek o loňském Vítání u Zbudova [zde](#)). Blata letos ještě nebyla ozdobená rozkvetlými kohoutky jako loni (i když aspoň pár jsme jich už viděli), zato byla v slunci tak zelená, až z toho přecházely oči. Z ostatních barev převládala bílá (odkvetlé smetanky, kvetoucí řeřichy, sem tam u cest jabloně...), žlutá (pryskyřníky) a fialová (zběhovce). Po modré obloze přeletovaly volavky šedé, luňák červený, orel mořský, kachny, husy, poštolka, čejka, krkavec, racek... Ze zvířat se daly vytušit běžné druhy luk a polí, i když jsme je neviděli, ale Kryštof se zmínil o mývalovi, o kterém svědčí záběry fotopastí. To ovšem není nijak dobrá zpráva, protože jde o invazivního nepůvodního savce a jeho přítomnost v naší krajině je značně problematická.

Letošní rok je pro Zbudovská blata význačný hlavně tím, že se už povedlo vytvořit tůňky pro bahňáky a zařídit (díky nainstalovaným solárním panelům) jejich víceméně trvalé zavodnění. Doufejme, že toho využije hodně druhů a pestrost blatské přírody se tím ještě hodně navýší. Dál se také pokračuje ve vyjednávání s vlastníky pozemků, chystají se obvyklé dobrovolnické práce atd. To se všechno budeme průběžně dozvídat ze zasílaných zpráv i z webu Jihočeského ornitologického klubu.

Na závěr jsem si nechala informaci, která většinu účastníků zaujala asi nejvíce ze všech. Kryštof nám vyprávěl o tom, že pěníce černoohlavé poslední dobou létají na zimu nejen na jih, ale paradoxně i na sever, a sice na území

Velké Británie. Tam panuje velká snaha pozorovat ptactvo a pomáhat mu, je tam v zimě velká nabídka předkládaného krmiwa, a je to tam tedy i pro hmyzožravé druhy mimořádně příznivé. Taková situace vyvolává mnoho otázek – například: Jak na to ptáci vlastně přijdou, že se někde otevřely nové možnosti? Dá se u mladší generace čekat, že na současné aktivity naváže, nebo se teď učí ptáci na něco, co může být v budoucnu úplně jinak? Nemá příkrmování i své stinné stránky? Více se můžete dočíst např. [zde](#) a [zde](#). -ah-

Seznam 35 druhů pozorovaných při Vítání ptačího zpěvu na Zbudovských blatech 1. 5. 2025: bramborníček hnědý, budníček menší, cvrčilka slavíková, čejka chocholatá, červenka obecná, drozd zpěvný, holub hřivnáč, kachna divoká, kalous uшатý, konipas bílý, kos černý, krutihlav obecný, kukačka obecná, luňák červený, orel mořský, pěníce černohlavá, pěníce hnědokřídlá, pěníce pokřovní, pěníce slavíková, poštolka obecná, racek chechtavý, rákosník obecný, rákosník proužkovaný, skřivan polní, slavík modráček střeoevropský, slavík obecný, slučka malá, strnad obecný, strnad rákosní, sýkora koňadra, špaček obecný, vlaštovka obecná, vodouš kropenatý, vodouš šedý, volavka popelavá. **Kryštof Chmel**

Překopávky

Jak zamezit znečišťování ovzduší strakonickou firmou SAGE?

Společnost **SAGE Automotive Interiors, Strakonice Fabrics, s.r.o.**, se sídlem Heydukova 1111 (areál bývalého Fezka), dlouhodobě obtěžuje část Strakonice nepříjemným chemickým zápachem. Ten bývá v nepravidelných intervalech a v různých dobách nejvíce cítit u supermarketu Lidl, na Křemelce, v ul. Na Ohradě, Stavbařů, Dukelská..., často také až na sídlišti Máji nebo na Palackého náměstí. V případě západního větru jsou exhalace patrné až v obci Hajska 2 km od Strakonice.

Chemický zápach vzniká provozem laminační linky na potahy do automobilů. Dochází k nahřívání/pálení polyuretanové pěny, na kterou se natavuje látka. Při spalování molitanu mohou vznikat izokyanáty a kyanovodík – vysoce toxické látky, které při vdechování způsobují vážné poškození zdraví. Při dlouhodobé inhalaci mohou izokyanáty způsobit astma a jiná chronická respirační onemocnění.

Dlouhodobě dochází k porušování limitů vypouštěných exhalací; ty zvláště při východním větru obtěžují obytné čtvrti. Původně jsme se mylně domnívali, že jsou nejvíce postiženy části města přímo sousedící s továrnou. Situace z fotografií jasně ukazuje, že emise látek postihují město celé. Na nepříjemné zplodiny si často stěžují např. sportovní kluby, trénující ve sportovních areálech STARZu. Exponovány jsou

také děti v rámci DDM Strakonice, ZŠ Dukelská nebo dětského hřiště Rákosníček. V okolí továrny SAGE si někteří občané stěžují na podráždění očí a dýchacích cest nebo bolesti hlavy.

Firma SAGE vlastněná japonskou nadnárodní společností Asahi Kasei Corporation zaměstnává 4700 lidí, má 30 poboček v 19 zemích. Sama sebe prezentuje jako společnost, která klade důraz na

udržitelnost a inovace. Společnost se zaměřuje na vývoj ekologických materiálů a procesů, které snižují dopad na životní prostředí (více viz např. [zde](#)). S těmito prohlášeními je v přímém rozporu situace ve Strakonici a také dosavadní neochota managementu řešit vzniklé problémy. Čistý obrat společnosti SAGE Automotive Interiors je 1,46 miliardy korun (od 1. dubna 2023 do 31. března 2024), téměř všechny tržby jsou za prodej autotextilií. Strakonická pobočka obchoduje s automobilkami: Škoda Auto (30 %), Mercedes 19 %), Ford (14 %), Volkswagen (10 %). Dle poslední zveřejněné výroční zprávy (viz [zde](#)) společnost SAGE dodržuje veškerá zákonná nařízení v oblasti ochrany životního prostředí a klade důraz na vytvoření stabilního provozního prostředí. Velká část vývojových a inovačních aktivit je směřována do oblasti trvalé udržitelnosti a využívání přírodních materiálů. Společnost nevyvíjí činnost s významným negativním dopadem na životní prostředí. Zástupci společnosti jsou dle výroční zprávy z roku 2024 členy pracovní skupiny pod Ministerstvem průmyslu a obchodu (MPO), kde pomáhají připravovat podklady a stanoviska ČR pro Evropskou komisi (EK), zároveň vytvářejí BAT dokumenty (Best Available Techniques = nejlepší dostupné techniky) pro oblast textilního průmyslu. V roce 2023 byl uzavřen závod v Rumunsku, část jeho laminační výroby byla přesunuta do Strakonice.

Foto Cyril Dušek

Na jaře letošního roku jsme sestavili oficiální podnět, který byl mimo jiné směřován i na Českou inspekci životního prostředí. Ze sdělení této instituce vyplývá, že v podniku SAGE bylo provedeno kontrolní měření, které však bylo zaměřeno pouze na obsah TOC (celkového organického uhlíku). To nikterak nespecifikuje konkrétní znečišťující látky ani jejich úrovně. Na základě tohoto měření bylo prý zjištěno porušení jedné z podmínek integrovaného povolení a se společností bylo zahájeno přestupkové řízení. Samotné měření TOC však žádné pochybení nezjistilo a další bližší informace uvedeny nebyly. Závěrem bylo pouze konstatováno, že v rámci provozování technologie se vyskytují provozní stavy, kdy může dojít ke zvýšenému vývinu pachových látek, a tím i k případnému obtěžování obyvatel zápachem.

Z výše uvedených důvodů jsme se rozhodli pro řešení využít jednoho z demokratických nástrojů, kterým je **on-line i papírová petice**. Ta je směřována nejen k firmě samotné, ale i k samosprávnému celku a kontrolním institucím. Naším cílem je zejména zlepšení kvality ovzduší ve Strakonici. Petici se také snažíme donutit společnost SAGE k investicím do filtračního zařízení, které sníží vypouštěné emise na takovou úroveň, jaká nebude ohrožovat obyvatele města.

Elektronickou petici si můžete pročíst a případně podepsat [zde](#). Ve stejném znění je k dispozici i petice papírová, pro kterou zatím fungují dvě podpisová místa: Sklenářství a rámařství u zimního stadionu (Na Křemelce 512) a Ekoporadna při Šmidingerově knihovně ve Strakonici (Husova 380). Pokud byste nám chtěli nabídnout další podpisová místa, ozvěte se. K dnešnímu dni podepsalo on-line petici již přes 300 lidí, papírovou cca 50 osob. Všem podporovatelům děkujeme.

Cyril Dušek, Strakonice

Postoj Města Strakonice ke stížnostem na emise z podniku SAGE

Ve věci znečišťování strakonického ovzduší konkrétními průmyslovými podniky je důležitou institucí městský úřad, potažmo Odbor životního prostředí našeho města. O bližší informace nejen o možnostech řešení jsme požádali představitele Města Strakonice. Na naše dotazy odpovídal místostarosta Jaroslav Horejš.

Již delší dobu obyvatelé centra Strakonice vnímají velmi negativně emise z podniku SAGE. Konkrétně nepříjemný nasládlý zápach a patrně také některé nebezpečné látky vznikající tepelným opracováním plastových hmot. Jaký je v této záležitosti postoj představitelů Města Strakonice, resp. Odboru životního prostředí?

Město Strakonice vnímá dlouhodobé stížnosti občanů na zápach a možnou zátěž z areálu bývalého Fezka (dnes firma SAGE) velmi vážně. Obyvatelé v této lokalitě popisují specifický chemický zápach, kouř, který se objevuje za určitých povětrnostních podmínek a který v mnoha případech působí nepříjemně až dráždivě. Chápeme to jako reálný problém, který se týká kvality života ve městě. Z pozice vedení města jsme si vědomi, že možnosti zásahu přímo do provozu firem jsou omezené. Nicméně aktivně hledáme způsoby, jak situaci sledovat a přispět k jejímu řešení.

Byla do této doby provedena již nějaká opatření, případně uskutečněny konkrétní kroky vůči znečišťovateli?

Na podzim roku 2023 jsme podnikli první kroky: zástupci města navštívili přímo provozy, na které nejčastěji směřují stížnosti – včetně firmy SAGE. Při těchto jednáních jsme předali informace o nespokojenosti občanů a požádali jsme vedení firem o reakci. Provozovatelé nás seznámili s částí technologického postupu, který by mohl být zdrojem zápachu, a přislíbili zlepšení. Vedle toho jsme se rozhodli pro technický krok, který považujeme za klíčový: instalaci nezávislého systému senzorů kvality ovzduší, který bude měřit koncentrace nebezpečných látek ve vybraných částech města.

Jaké má městský úřad pravomoci k efektivnímu řešení, např. formou kontrol podniku, kontrolních měření apod. v návaznosti na zákon o ochraně ovzduší? Může Město nějakým způsobem iniciovat zásah kontrolních institucí, např. České inspekce životního prostředí?

Městský úřad nemá zákonné oprávnění k provádění kontrol přímo ve výrobních podnicích z hlediska emisí do ovzduší. Tyto pravomoci má stát – konkrétně Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP), případně Krajská hygienická stanice. Role města je v této oblasti především zprostředkovatelská – můžeme monitorovat situaci, sbírat data, informovat příslušné orgány a podávat podněty.

Kromě provozu SAGE se řeší také zplodiny ze slévárny v areálu ČZ. Nainstalovány byly tři stanice k měření koncentrací formaldehydu. Můžete toto opatření blíže popsát?

Ve Strakonici jsme nechali nainstalovat systém senzorů, které dokážou přesně a dlouhodobě měřit úroveň znečištění včetně meteo dat (např.

Foto Cyril Dušek

směr větru). V případě, že senzory odhalí opakované a významné překračování limitních hodnot, předáme tyto údaje nejprve podniku, odkud znečištění pochází, a pokud nenastane náprava, tak naměřené hodnoty předáme České inspekci životního prostředí. Data mohou sloužit jako důkazní materiál i v rámci správních řízení.

Systém měření tvoří tři monitorovací stanice: dvě v blízkosti problematických provozů, jedna v klidné zástavbě jako referenční bod. Každá stanice měří prachové částice (PM1, PM2,5 a PM10), oxid dusičitý a siřičitý a formaldehyd. Senzor na formaldehyd byl vyvinut firmou AGdata speciálně na naši žádost – Strakonice jsou v tomto ohledu průkopníkem v rámci republiky. Stanice navíc obsahují i meteostanice, které zaznamenávají teplotu, vlhkost, tlak, úhrn srážek, směr a rychlost větru, což pomáhá při určování pravděpodobného směru šíření emisí.

Formaldehyd a další uvedené látky jsou však jen jedny z mnoha škodlivin. Zdrojem emisí v SAGE je podle dostupných informací tepelné opracování molitanových náplní do autosedaček, což je poměrně specifický zdroj škodlivých látek. Jakým způsobem by podle vás mělo proběhnout vůbec zjištění toho, jaké konkrétní emise jsou v tomto případě vypouštěny, v jakém množství a jaká je jejich škodlivost?

To je klíčová otázka. Zatímco měření základních škodlivin dokážeme jako město zajistit, přesné složení emisí konkrétního provozu (např. výstupy z výroby molitanových komponentů) lze zjistit pouze odbornou emisní analýzou přímo v místě výdychu. Takové měření může nařadit ČIŽP – a Město může svými daty a podnětem vytvořit tlak, aby k takové kontrole došlo. Jinými slovy: pokud senzor naměří zhoršení ovzduší a současně víme, že z daného směru foukal vítr od určitého provozu, můžeme na základě dat žádat o cílené měření emisí u konkrétní firmy.

V předchozím článku byla představena iniciativa občanů Strakonice formou petice za efektivní a přednostní řešení této situace. Jak se představitelé města k této aktivitě stavějí? Myslíte si, že může pomoci k rychlejší nápravě?

Petice občanů je naprosto legitimní nástroj a my ji vnímáme jako důležitý signál. Jako představitelé města ji bereme vážně a děkujeme všem, kteří se na ní podíleli. Právě tlak veřejnosti opřený o přesná a objektivní data může napomoci k rychlejší a konkrétnější nápravě. Naším cílem není někoho obviňovat bez důkazů, ale získat takové informace, které obstojí i ve správních procesech a přimějí znečišťovatele k odpovědnému přístupu.

Děkujeme všem občanům, kterým není kvalita ovzduší ve městě Strakonice lhostejná. Právě váš zájem je tím, co může přispět k pozitivní změně.
-jj-, Jaroslav Horejš

Objevy detektiva Ledňáčka

Hrajete někdy s dětmi veselou hru na pana čápa, který ztratil čepičku? A také je vám divné, proč se v ní nemluví spíš o datlovi? Rýmovalo by se to zrovna tak dobře, a navíc datel opravdu čepičku nosí. Musí to být ovšem doopravdy pan datel, sameček. Jeho paní má na hlavě jen takovou malou červenou ozdobu.

Strakapoud velký to má podobné. Sameček má výraznou červenou skvrnu v týle, zatímco samička má týl černý. Můžeme to v přírodě snadno pozorovat. A dokonce i ve městě. Strakapoud velký je totiž u nás ze všech datlovitých ptáků nejhojnější a jeho počty jsou dokonce na mírném vzestupu. Dětem i dospělým se pro svoje pestré zbarvení určitě hodně líbí, a proto si bude s námi detektiv Ledňáček vyprávět tentokrát právě o něm. Naváže tím na [minulé číslo](#), v kterém byl hlavním hrdinou strakapoudův příbuzný datel černý.

Hodně se o strakapoudovi, datlovi i o dalších našich šplhavcích můžeme dovědět ve 29. dílu „Ornitologa na drátě“ ([zde](#)).

Foto Vilém Hrdlička

Dále stojí za vidění například video natáčené v zahradě sousedící s lesem (viz [zde](#)), to znamená v prostředí pro strakapouda přímo ideálním. Školák, který zde vypráví o svých pozorováních, zachytil mimo jiné jednu velmi zajímavou dovednost šplhavců, která jim usnadňuje rozklívání šišek, ořechů a podobně. Ptáci si zřizují takzvané kovadliny – najdou si příhodné štěrbinu nebo vidlice, a co má pevnou skořápku, to si tam upevní a mohou se tak lépe dostat k měkkým jádrům. Najdeme-li na zemi rozsypané zbytky šišky, z které nezůstalo ani větveno (jaké by zanechala veverka), je dost možné, že tady hodoval právě strakapoud. Přírodní zahrada, starý sad, park, hřbitov... to všechno jsou místa, kde se s ním můžeme setkat i na území vesnic a měst.

Soužití strakapouda s lidmi má svá úskalí. Stejně prostředí vyhovuje i jeho nepřátelům (např. kunám skalním nebo zdivočelým domácím kočkám), a co hlavně, šplhavci patří k druhům velmi často doplácějícím na kolize se skleněnými plochami v blízkosti zeleně. Jejich anatomické zvláštnosti je proti tomu neochrání, protože jejich let bývá prudký a náraz je pak příliš silný. Skla by proto měla být (zvenčí) opatřena dostatečně hustými ornamenty nebo něčím podobným, co by na ně upozornilo (viz tipy na vhodná opatření [zde](#)).

A co dělat, když se strakapoud projevuje někdy jako obtížný soused vůči nám? Na to se nás zeptá detektiv Ledňáček.

- Pro dospělé: Tesá-li strakapoud do kmene starého stromu, můžeme být rádi, že jej ošetřuje. Dělá-li rámus při bubnování, je to legrační a vlastně milé, i kdyby nás to zároveň rušilo. Nápaditost, s jakou si šplhavci umí najít mimo dobře znějících suchých větví i kryt proti sazím u komína nebo nějakou skříňku a podobně, tu můžeme dokonce i obdivovat. Jak si ale poradit s tím, že někdy poškozují zateplení na lidských obydlích? Z toho se sotva někdo může radovat a bylo by dobré od toho ptáky nějak šetrně odradit. Zabývají se tímhle problémem odborníci a můžeme se na někoho obrátit o pomoc?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Všimli jste si někdy ptačí budky, jejíž otvor odpovídá velikosti sýkorky nebo vrabce a je chráněn oplechováním? Myslíte, že by to mohla být ochrana vajec a mláďat drobných pěvců proti vpádu strakapouda? Nebo to má nějaký jiný důvod?
- Pro rodiny s batolaty: Nejjednodušší způsob, jak pozorovat strakapouda velkého i s nejmenšími dětmi, je přilákat jej v zimě na krmítko. Co mu ale nabídnout, když má rád hlavně larvy, mravence a podobně? Přijímá i náhradní potravu?

Odpovědi najdete na straně 13. *-ah-*

Ekošpeky - 21. On-line nákupy

Dnešní díl seriálu bude spíše zamyšlením nad širšími souvislostmi než přesným rozбором ekologické stopy rozebírané záležitosti. Vzhledem k velké složitosti by to snad ani nebylo možné, i když některé dílčí informace existují. On-line nakupování do určité míry využíváme všichni. Stalo se jedním z hlavních směrů ekonomiky 21. století a významným způsobem proměňuje celý trh. Zaměřím se zejména na rozdíly mezi nakupováním v e-shopech vs. v klasických „kamenných“ obchodech.

Důvody pro časté využívání on-line nákupů jsou jasné. Rychlost, větší výběr, pohodlnost a také možnost dosáhnout nižší ceny. Díky e-shopům se nezvykle rozšířila paleta toho, co je dostupné, v jakou dobu a za jaké ceny. Všechny tyto benefity dokonale dokresluje naši konzumní představu o fungování současného světa. Zamysleli jsme se však někdy nad tím, na úkor čeho je tento luxus vůbec možný?

Prvním zásadním a hmatatelným dopadem přesunu velké části nákupních transakcí do virtuálního světa je jistý úpadek kamenné obchodní sítě. Tento pojem není tak úplně přesný hlavně ve světle pokračujícího boomu obřích nákupních centerch na městských periferiích společně se zhoubným bujením příměstských satelitů. On-line nakupování má nejvýznamnější dopad na malé klasické krámy v městských centrech. Na první pohled se může zdát, že zánik kamenných obchodů je spojený s vylidňováním městských středů, ale souvislost zde bude složitější. Většina malých provozů nedokáže přežít v silné konkurenci právě e-shopů, případně nedokáže natolik profilovat a specifikovat svůj sortiment. Resp. nedokáže se vymanit ze zaklínadla: „Tohle se dá pořídit na netu, a navíc o dost levněji.“ Můžeme si také všimnout, že řada z nich musela přibrat do svého portfolia i provoz výdejního pointu některé z rozvážkových společností, aby se krám vůbec udržel. Následky zavřených obchodů jsou jasné. Ztráta živností, resp. pracovních míst, zpretrhání rodinných tradic, prodlužování dodavatelských řetězců v případech, kdy měl provoz návaznost na regionální producenty...

Dalším průvodním jevem narůstajícího podílu on-line nákupů je vznik logistických center (nejčastěji při nových dopravních tepnách), což má samozřejmě řadu neblahých následků na podobu, funkci a využívání krajiny nebo zemědělské půdy. Tato centra by samozřejmě vznikala i při rozvoji klasické kamenné obchodní sítě, ale řada velkých e-shopů a na ně navazující přepravní společnosti mají poměrně složité systémy logistiky, které je třeba realizovat právě prostřednictvím takových objektů.

Foto TQM - holding

Tento bod samozřejmě souvisí i s další celkovou centralizací obchodní sítě. A to nejen v rámci ČR, ale hlavně prostřednictvím nadnárodních hráčů. Protože jako všude v rámci volného trhu vítězí i tady ti silnější, větší, movitější a drzejší. Jenom ti pak mohou nabídnout ještě nižší ceny, širší nabídku a rychlejší dodání. A kapitál se tak pyramidálně přelévá směrem vzhůru. Jaké to má a ještě bude mít následky, dnes asi málokdo domýšlí. Symbolem těchto negativních souvislostí je pak nástup obřích internetových tržišť zejména čínské provenience (Temu, Shein apod.), jejichž obchodním praktikám už v podstatě není normálními způsoby možné konkurovat (viz např. [zde](#)). Smutným obrazem doby je fakt, že pomocí těchto aplikací mladá generace realizuje své virtuální komerční sny a snahy následovat módní vlny nabyté opět ve virtuálním prostředí.

Pokud vezmeme v potaz např. uhlíkovou stopu dopravy zboží a budeme porovnávat kamenné obchody s těmi internetovými, patrně se žádného velkého rozdílu nedobereme. I do toho kamenného by muselo zboží nějak doputovat. Vzhledem k tomu, že většina objemu pochází z Asie a způsob nákupu z těchto míst bude mít na způsob dopravy a celkovou vzdálenost pramalý vliv, můžeme tento dopad spíše zanedbat. Na druhou stranu v souvislosti s výše popsáním trendem bude docházet k dalšímu přelévání kapitálu, a tedy i environmentální zátěže směrem na východ. Jedinou proměnnou v našich končinách pak bude doprava z posledního logistického uzlu ke koncovému zákazníkovi. Zde navyšuje uhlíkovou stopu rozvoz jednotlivých zásilek po konkrétních adresách a také často využívané vrácení nevyhovujícího, reklamovaného nebo zkusmo koupeného zboží zpět prodejci.

Mediální výstupy komentující dopady on-line nakupování na životní prostředí (tedy těch pár, co existuje) se vesměs zabývají pouze viditelnými opatřeními v podobě např. opakovaně používaných krabic, recyklovaného materiálu nebo minimalistického způsobu při balení. Případně jsou zmiňovány víceméně mizivé úspory při lépe zvládnuté logistice (používání elektrických aut apod.). Tyhle všechny možnosti jsou samozřejmě důležité, ale ve světle převažujícího a válčujícího přístupu řadových zákazníků se jeví jako víceméně kosmetické.

Až příliš jsme si navykli, že si můžeme koupit cokoli, odkudkoli a kdykoli. Namísto toho, abychom to brali jako krajní možnost u věcí, které nezbytně potřebujeme, mnozí

z nás si z nakupování (a toho on-line obzvlášť) udělali sport. Jelikož v tomto odvětví regulace prakticky neexistuje, zbývá v jeho řešení spotřebitelská volba nás zákazníků. Je na čase si uvědomit, že konzumní návyky společnosti jsou hlavním spouštěčem environmentální krize, která už je oběma nohama v našich dveřích. On-line nakupování není příčinou. A vlastně není ani důsledkem. Je spíše průvodním jevem našeho nastavení. -jj-

Černopáska stěhovavá

S tímto motýlem z čeledi můrovitých (*Noctuidae*) jsem se setkala poprvé. Seděl na zdi vlakového nádraží v Sušici 26. 4.

Foto Eva Legátová

2025. V atlase je uvedeno, že černopáska stěhovavá (*Heliothis peltigera*) se u nás objevuje jako příležitostný migrant. Přilétá asi ze Středomoří, ale žije i ve Střední Asii, Indii, východní Asii a Africe. Její populace založené v Čechách by měly být jen dočasné. Letová perioda má být od června do července a pak ještě od srpna do září. Tento noční motýl může být aktivní i ve dne (hlavně pozdně odpoledne a k večeru). Housenky žijí na různých bylinách (lilek, blín, rulík, vojtěška, jehlice, šalvěj, stračka aj.) a živí se nezralými plody. Mohli bychom je najít i uvnitř velkých druhů plodů, jako jsou papriky a rajčata. Podle internetu jsou zelené. Přezimující kukly by v důsledku pro ně nízkých teplot u nás v zimě měly hybnout. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MACEK, J., DVOŘÁK, J., TRAXLER, L., ČERVENKA, V.: Atlas Motýli a housenky střední Evropy. Noční motýli II. Academia, Praha 2008.

Večer s dokumentem - 136. díl – Po nás potopa nebude

V [dubnovém čísle](#) časopisu jsme zveřejnili upoutávku na vzdělávací cyklus České televize Krajina Dana Bárty. Dva měsíce poté přinášíme ohlédnutí za čerstvým pořadem podobného ražení. Je vidět, že veřejnoprávní médium dává ve svém vysílacím čase nějaký ten prostor i tomuto tématu, což je jediné dobře.

Autorem a průvodcem nového cyklu je Prof. Vladimír Kočí, odborník na udržitelnost a produktovou ekologii, přednášející na několika pražských vysokých školách. Je tedy na rozdíl od okoukaných populárních tváří nebo moderátorů příjemnou změnou a je třeba říci, že ani talent vystupovat před kamerou a poutavě prezentovat pro mnohé nudná témata mu nechybí.

Jak už název seriálu napovídá, náplň je směřována do pozitivnějších vod a je postavena zejména na pozitivních příkladech z praxe, i když samozřejmě nechybějí ani závažná fakta, což v environmentální oblasti prostě nejde opominout. V deseti půlhodinových epizodách nás cyklus zavede do takřka všech hlavních oblastí spotřebitelské ekologie. Můžeme konstatovat, že nic zásadního nechybí, ani nepřebývá. I rozsah jednotlivých dokumentů umožňuje probrat alespoň to nejdůležitější. Pro environmentálně zdatné diváky samozřejmě seriál nepřináší nic převratného, ale třeba návštěvy konkrétních podniků nebo ukázky nejnovějších technologií pomáhají i v téhle okoukané oblasti do oběhu uvádět stále nové informace.

Pokud bychom měli cyklus srovnat s výše uvedenou Krajinou Dana Bárty, rozdíl je samozřejmě v tématu; Po nás potopa nebude cílí na záležitosti každodenního života, pohybuje se řečnickou v jednotlivých složkách naší ekologické stopy. Jde tedy o pořad více praktický a názorný. Dan Bárta se vydává do terénu a i díky jeho umělecké duši je celkové vyznění více poetické. Což samozřejmě není na škodu a oba pořady si určitě najdou své příznivce. I způsob prezentace tématu Vladimírem Kočím je skvěle uchopitelný pro potřeby environmentálního vzdělávání.

Každá z epizod obsahuje kromě základního shrnutí tématu zejména příklady dobré praxe, nové zajímavé technologie, postupy nebo způsoby uvažování. Při pohledu z dálky se může ekologická oblast jevit jako prostředí zákazů a omezení, o to cennější jsou návody ve stylu: „jak to dělat lépe a netratit při tom“. O vyšší názornost se tvůrci pořadu pokusili prostřednictvím „modelových“ rodin, které se o dané téma

zajímaly a ve spolupráci s odborníkem se snažily najít úspornější nebo šetrnější řešení. To občas působilo trochu křečovitým dojmem, na druhou stranu jde o jeden z nejlepších způsobů, jak demonstrovat, že i velkých změn je možné dosáhnout, pokud se drobné zásahy do našich zvyklostí stanou více rozšířenými.

Přehled jednotlivých epizod dokazuje, že byla opravdu postihnuta ta odvětví našich životů, která „zabírají“ jeho převážnou část: jídlo, bydlení, mobilita, město, voda, obaly, energie, oděvy, spotřebiče, digitální svět.

Cyklus Po nás potopa nebude je k dispozici [zde](#). -jj-

Pozvánky - červen 2025

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 6. a 20. 6., 12-16 hod., „Cirkusplac“ pod Hvězdou

Jarní část farmářských trhů bude zakončena dvěma červnovými termíny. Přijďte si před letní pauzou doplnit své zásoby čerstvých farmářských potravin, výpěstků nebo sezónní zeleniny. K dispozici bude také občerstvení a rukodělné výrobky. Vše s důslednou kontrolou původu a kvality.

Bližší informace a seznamy přihlášených prodejců na webu: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Pondělní zastavení

PO 9. 6. Setkání s literaturou, tentokrát **k příležitosti Dne otců**. Od 16:00, pobočka Za Parkem.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK. ČT 5. 6.: obejdeme květnaté loučky u Otavy, ČT 12. 6.: ukážeme si vzácnou květenu Kalvárie.**

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, tereza.machkova@knih-st.cz. -ah-

ZO ČSOP Strakonice zve:

Kosení u pivovaru

ČT 5. 6. Sraz v 17:00 u květnatých louček u pivovaru. Nikdy jste nesekali kosou a chtěli byste si to zkusit? Nebo byste nám chtěli jenom tak pomoci s údržbou louček ve prospěch opylovačů a biodiverzity? Vlastní kosa a hrábě vítány, ale v případě zájmu zapůjčíme. -jj-

Přírodovědná procházka k Hornovltavickým pastvinám

SO 21. 6. Sraz v 7:00 na strakonickém nádraží. V 7:11 jede vlak do Horní Vltavice (příjezd v 8:43). Odtud půjdeme celkem cca 10 km po zpevněných cestách a případně i terénem **do obce Horní Vltavice a odtud do Kubovy Huti**. Uvidíme mj. PR Hornovltavické pastviny. Zpět jede vlak každé dvě hodiny, např. v 15:18. -ah-

Drobné smetí

EU snížila ochranný status vlka

Opatření, které bylo přijato 371 hlasy proti 162, má údajně za cíl zlepšit soužití vlka s lidmi a minimalizovat dopady rostoucích populací vlka. Více informací viz [zde](#).

Světové lesy loni mizely nejrychleji v historii

Vědecká zpráva upozorňuje, že hlavní příčinou byly požáry, zatímco v historii mizely lesy nejvíce rukou člověka. Jen v roce 2024 ztratila planeta lesy téměř o rozloze ČR. Více se dočtete [zde](#). -ji-

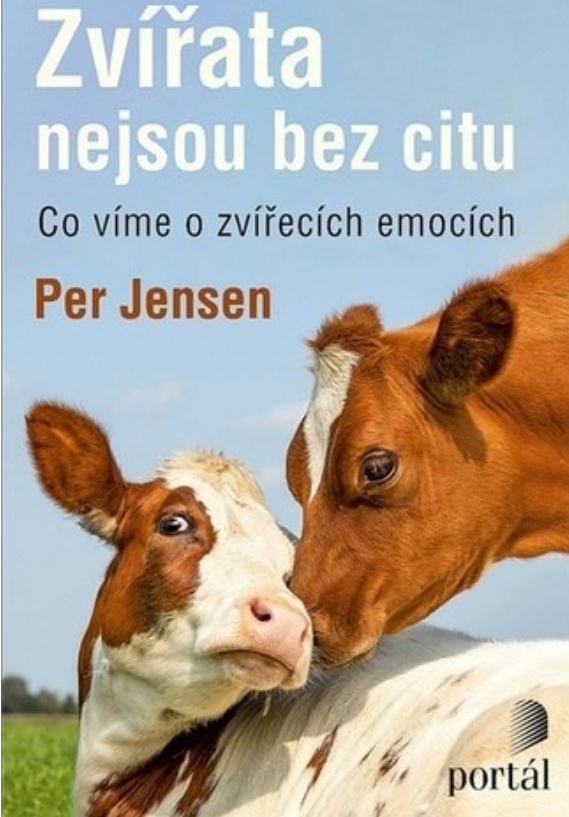

Literární okno

Zvířata nejsou bez citu - Co víme o zvířecích emocích

Knih, blíže zkoumajících etologii zvířat, již vyšlo v bližší i vzdálenější minulosti poměrně dost. Většina publikací z této oblasti však sklouzává buď k přehnané antropomorfizaci (polidšťování), nebo naopak vnímá zvířata pozůstatkem Descartovy filozofie spíše jako bezemoční stroje. To vše pak zkoumají spíše na základě jakési člověku zcela vlastní dojmologie.

Práce z pera švédského etologa Pera Jensena je však něčím specifická. Po většinu času se totiž opírá o novější a poutavé výsledky nejrozumnějších pokusů, výzkumů a studií, které nám o stylu vnímání zvířat napovídají mnohé.

Autor se v úvodu zamýšlí nad narůstající propastí mezi lidmi a zvířaty, kdy se většina z nás nemá šanci dostat do přímého kontaktu s tvory, které máme následně několikrát za den na talíři. Automaticky tak podceňujeme jejich citové schopnosti. To však neplatí u všech druhů. U domácích mazlíčků toho jsme schopni až velmi dobře a tvoříme tak umělou dělící čáru napříč živočišnou říší, kterou si obhajujeme tento morální rozpor. Z mnoha příkladů však vyplývá, že např. prasata jsou inteligentnější než psi atd. Výjimečnost člověka ve srovnání se zvířaty padá při bližším zkoumání dokonalosti smyslů, kdy ve specifických schopnostech prohráváme na plné čáře s druhy, které považujeme za méně schopné, a tudíž podřadné. Věděli jste např., že krávy a ovce mohou vnímat magnetické pole Země? Nebo že prasečí rypák je jedním z nejdokonalejších orgánů vůbec? Je stejně citlivý jako konečky našich prstů, funguje jako páka umožňující vzepřít až 100 kg a vede k čichovému ústrojí ještě citlivějšímu než u psů.

Hlavní část knihy je víceméně nestrukturovaným popisem výsledků mnoha zajímavých pozorování a vědeckých experimentů, které měly za úkol přiblížit vnímání a chování zvířat lidskému úhlu pohledu. V mnoha ohledech je úspěšně mazána doposud ostře vnímaná hranice mezi *Homo sapiens* a ostatními druhy zvířat.

Jen pár vybraných příkladů: Většina pozorovaných druhů zvířat je schopna projevů optimismu a pesimismu (na základě předchozích pozitivních a negativních zážitků a zkušeností). Ovce dokážou velmi přesně rozeznat jed-

notlivá zvířata ve stádu o počtu několika desítek jedinců na základě zvuků, pachů a tváří. Tváře navíc dobře rozpoznávají také u lidí - a to i podle fotografií. Podobně to funguje i u slepic. Když jsou umístěny do hejn větších než obvykle (100 a více jedinců), začíná u nich podobný efekt jako u lidí v MHD - vzájemné interakce ustávají.

To, že se zvířata dokážou učit, už není žádnou novinkou. Pomocí experimentů však byla zaznamenána i radost ze samotného procesu. Výsledky pokusů zkoumajících matematické schopnosti některých zvířat včetně mláďat pak totálně překreslují mapu v této oblasti.

Jednou z odvěkých otázek je pak schopnost sebeuvědomění. Zcela prokázána byla na základě tzv. zrcadlových testů u primátů, u ostatních druhů zvířat tomu mnohé napovídá rovněž. Jakým způsobem by to měnilo třeba realitu cesty na jatka, je poněkud znepokojující. Stejně jako nové poznatky v oblasti emoční nápodoby a emočního ovlivňování.

Některé významné etologické souvislosti se hořce propisují do zkoumání současných způsobů nakládání se zvířaty. Častým příkladem bývá velmi silné pouto mezi matkami a jejich potomky. Telata od krav bývají v intenzivních chovech oddělována často již během prvního dne, i když existuje oprávněná diskuze, že později je to vlastně v mnoha ohledech ještě horší. Podobně silný je instinkt prasníc stavět před porodem hnízda, což je na betonových nebo roštových podlahách plných výkalů samozřejmě problém. Zajímavou zvláštností je pak tzv. imprinting kuřat, což je mechanismus zajišťující vtisknutí prvního pohyblivého se objektu po vylíhnutí coby rodiče. Jeden z nejsilnějších pudů přísluší také slepicím a je to známé hřadování, coby pozůstatek instinktu ochrany před predátory. Jak problematické je to společně s touhou po hrabání, popelení a dalších přirozených projevech v současných klecových chovech, je poměrně snadné domyslet.

Autor nezapomíná ani na ryby, kterým je věnována samostatná kapitola. Kvůli absenci mimiky a také hlasu jsou neadekvátně odsouvány na samý okraj našeho alespoň elementárního uznání některých emocí, kterého jsme schopni u savců nebo ptáků.

Po všech těchto skvělých a zajímavými příklady nabitých kapitolách pak přichází pro mě osobně tak trochu studená sprška formou (možná schválně) do koberce zašlapaného závěru. V rámci vyústění víceméně dokonalého pojednání o mnoha stránkách emočního života zvířat v kontrastu s podmínkami intenzivní živočišné výroby bych očekával důkladný morální apel na přehodnocení našeho spotřebitelského chování. Místo toho se dočítáme, že veganství je náročné a že v podstatě stačí, když zvířatům zajistíme lepší podmínky v rámci stávajících chovů. Jejich zabíjení pak bude obhajitelné. Nejenom, že je toto vyústění v logickém rozporu s celým předchozím textem (zvláště když si uvědomíme, že velká část zvířecího utrpení je skryta za produkcí „vedlejších“ živočišných potravin), ale tak nějak nám ukazuje, jak je možné ohýbat realitu převažujícím světonázorem autora. Nehledě na to, jaký signál to vysílá směrem ke čtenářstvu této jinak skvělé knížky. -jj-

Na obloze i na vodní hladině

Básně zachycují čas léta jako čas žáru, vůně blížících se bouřek i ticha venkovské krajiny. Všední zázraky léta, které neomrzí.

Foto -jj-

Vyšla na zápraží
a řekla
„dnes to praží“
ale za kostelem
jsou mraky
jako když neustelem
a už se to mračí

odešla do nitra domu,
aby řekla těm uvnitř:
„venku už cejtim vodu“.

nad vesnicí čnící modrost
nerost skály
hmat
voda prohřátá
u dna chlad
modrá se skalice
a dno se zprůzrační
z pohozeného jadřince
oblak
jabloně
zavoní

Holub si zobákem
načechrává křídla
prostor neprotnut
pole ladem
ruka pokládající kámen

kruhy jež maluje na hladině
uschovány v něm
mlčí

Z potměnění odplouvající bouřky
se vykreslí jasná zeleň s detaily smrku.
A nebe nemusí být ani Kleinova hluboká
ultramarínová modř,
v které ses málem utopila.

Může to být cárnatý chuchvalec lesa,
houstnoucí bouřkový mrak,
píseň rozpitě černi
kdesi na této zemi,
stráň, borovice,
tak jak je znám,
vědomím:

vzlínavá vlhkost,
nádech jehličí,
našlapování po mechu
u kořenů zjevení
ve tvaru hříbu.

Michal Štěpánek

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

● Na webu České společnosti ornitologické se dá najít několik tipů, jak tesání do zateplení domu zabránit – viz [zde](#). Ptáci se mohou různým způsobem plašit (zavěšenými cédky, zvonkohrou apod.), přičemž se ale musí počítat s obměnami, protože jinak si zvyknou a už se nebudou bát. Máte-li pocit, že důvodem jejich tesání je záliba v docíleném zvuku, stojí za to nabídnout někde opodál v koruně stromu vhodný plech nebo něco podobně lákavého, co by odvedlo jejich pozornost. Hledá-li pták potravu, můžeme mu nějakou připravit (třeba lůj). Horší je to v případě, že se snaží vytvořit prostor k hnízdění. Strakapoudi si totiž s oblibou vytesávají svoji dutinu a jen výjimečně se nechají nalákat do budky.

To, že není snadné problém s poškozováním zateplení vyřešit, je dalším z mnoha důvodů, proč by naše obce měly být vhodným domovem pro nás, ale i pro ptactvo a další tvory. Nemůžeme se divit, že se ptáci přizpůsobují situaci, když vytváříme až příliš umělé a nehostinné prostředí – např. zbavujeme-li se šmahem velkých starých stromů i v případech, že jsou na málo navštěvovaných místech a nikoho tam neohrožují.

Foto Miraceti

● Opravdu jde o ochranu druhů, jimž jsou ty které budky určeny. Strakapoud dovede tesáním zvětšit přístupový otvor a vyplnit uvnitř hnízdo. Oplechování tomu může zabránit, proto je dobré na to pamatovat.

● Strakapoud velký má v zimě rád slunečnicová semínka, ořechy, lůj... Při pozorování ptáků na krmítcích se dokonce ukázalo, že patří mezi deset nejčastěji zaznamenaných druhů – viz článek Evy Legátové v [čísle 4/2025](#). -ah-

Zdraví a strava

Tradiční zdravá grilovačka

Jak už bývá naším dobrým zvykem, ukončili jsme i tentokrát sezónu kurzů zdravého vaření závěrečnou akcí pod širým nebem. V květnu se naplno rozbíhá i sezóna grilovací, a jelikož je výživa oblastí plnou mýtů, využíváme i této příjemné kratochvíle k tomu, abychom jich pár zbourali. Třeba, že se nedá bez masa grilovat, v lepším případě se může grilovat jenom cuketa a na žádný pád to nebude chutnat dobře. 13 proběhlých zdravých grilovaček násobených vždy minimálně třemi novými recepty - to už jsou čtyři desítky tipů jen z našich kurzů. Vracím tímto tedy míček na druhou stranu s konstatováním, že klasické grilování je v drtivé většině případů o jedné surovině - sice na tisíc různých způsobů, ale pořád o mase. Rostlinná kuchyně oproti tomu nabízí takřka kompletní sortiment ingrediencí, včetně sladkých pokrmů. Drobnou inspiraci předkládáme v podobě receptů z proběhnuvší akce.

Špenátové karbanátky

Ingredience: sekaný špenát nebo špenátový protlak (400 g), jáhly (šálek), uzené tofu (cihla), jarní cibule (2-3 ks), libeček nebo jiná bylina (cca ¼ šálku), česnek (5 stroužků), sůl (2 lžičky), kurkuma (1/2 lžičky), drcený pepř, kukuřičná strouhanka (1/2 šálku + na obalení)

Postup přípravy: Špenát necháme rozmraznout a vymačkáme z něj přebytečnou vodu. Jáhly spaříme, v nové vodě uvaříme doměkka a necháme vychladnout. Přidáme nejmenno nastrohané tofu, utřený česnek, posekanou jarní

cibulku a libeček. Osolíme, opepříme a ochutíme kurkumou. Zahustíme strouhankou a důkladně propracujeme. Tvoříme menší karbanátky, které obalujeme ve strouhance a smažíme nebo opékáme dozlatova.

Tofu na černém pivě

Ingredience: uzené tofu nebo tofu natural (4-5 cihel), 2 velké cibule, rostlinný olej (1/2 šálku), černé pivo (1/2 šálku), pasírovaná rajčata (1/2 šálku), cukr (2 lžíce), sůl (lžíce), česnek (cca 5 stroužků), sladká paprika (lžíce), drcený kmín (lžička), rozmarýn (lžička), drcený pepř (1/2 lžičky)

Postup přípravy: Každé tofu nakrájíme na 3 podélné plátky, cibuli pokrájíme na slabá půlkolečka. Z ostatních ingrediencí vytvoříme marinádu. Do mísy střídavě klademe tofu a cibuli. Každou vrstvu promažeme marinádou a necháme alespoň den naložené. Poté pečeme v troubě nebo opékáme na grilovacím kamenu.

Jablkáky

Ingredience: 2 střední jablka, banán, celozrnná hladká špaldová mouka (šálek), cukr (cca ¼ šálku), rostlinný olej (2 lžíce), skořice (lžíce), vanilkové aroma (1/2 lžičky), sůl (špetka)

Postup přípravy: Jablka nastrouháme nahrubo, banán umačkáme vidličkou. Smícháme s ostatními ingrediencemi v řidší těsto. Smažíme na pánvi nebo opékáme na grilovacím kamenu stejně jako bramboráky. **-ah-**

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (**-ah-**), Jakub Hromas, Cyril Dušek, Jaroslav Horejš, Kryštof Chmel, Eva Legátová, Michal Štěpánek

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2025

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE